

Ditt liv – din fritid

KULTUR- OCH FRITIDSPOLITISKT PROGRAM

★ UNG VÄNSTER

Innehåll:

• Förord	I
• Teoretiska utgångspunkter	I
• Självskapande	6
• Idrott och föreningsliv	11
• Kulturinstitutioner	17
• Datorer och IT	20
• Media och reklam	23
• Avslutning	28
• Ordlista	30

Förord

Det här programmet handlar om hur vi som unga lever våra liv, vår fritid och möjligheter. För oss ungdomar handlar det om möjligheten till självförverkligande och utveckling, oavsett om det rör idrott, musik, föreningsliv, fritidsgårdar eller bara att träffa våra kompisar. Det här programmet är en beskrivning och analys av kultur- och fritidsfrågor i Sverige idag. Det är Ung Vänsters förslag för att skapa bättre förutsättningar för ungdomars intressen, utveckling och ge ungdomar verktyg för att öka inflytandet över sina liv.

Teoretiska utgångspunkter

Människan är en social varelse. Det är i sociala relationer vi skapar oss mening och identitet, och ju mer medvetet vi kan agera i dem desto större blir våra möjligheter att utvecklas. Individernas förmåga att både använda och gå utöver de kollektiva strukturerna är central för människans förmåga att förstå och förändra världen.

Vi formas utifrån det samhälle och den kultur vi lever i till de människor vi är. Samtidigt kan vi genom våra aktiviteter och medvetna handlingar också förändra förutsättningarna för

oss själva, och skapa bättre möjligheter att utvecklas till människor mer fria från könsmaktordningens och klassamhällets normer. Vår syn på kultur och fritid grundar sig i att skapa möjligheter för alla att utveckla sin fulla mänskliga potential.

Uppdelningen i arbete och fritid har sin grund i klassamhället. Mycket av det vi gör på fritiden skulle kunna betraktas som arbete, men för de flesta av oss är det bara på fritiden vi själva kan bestämma över vår verksamhet. Det är slående hur stora skillnader det är mellan de sociala relationer vi bygger upp på vår fritid, och de som tvingas på oss i lönearbetet.

Det kapitalistiska produktionssättet har fått ett stort genomslag också i kulturen. Mänskliga uttryck hanteras som varor, efter den sorts logik som används för att etablera varumärken. Resultatet syns bland annat i form av nyhetsfixering, ständiga stereotyper, tomma abstraktioner och förljugna budskap.

För att vi människor ska kunna ta oss rollen som medvetna subjekt i historien krävs en kultur som bygger på våra erfarenheter. Vi behöver kunna vara aktiva, sociala och politiska, snarare är konsumerande, ytliga och anpassliga. Vi behöver sammanhang där vi tillsammans kan formulera både verkligheten och hur vi skulle vilja ha det, där vi kan bilda mening och en egen uppfattning.

De som försvarat den rådande ordningen har istället velat föreskriva värden – som Gud eller fosterlandet – åt folk. Människors egna meningsbildning, som ständigt har utgjort grund för samhällsförändrande rörelser, behövde och behöver undertryckas och styras till ofarliga, idealistiska former. Tendenserna till att försöka predika om vad som är bra och värdefullt finns kvar om än i andra former. Tydliga exempel finns i veckotidningar och skolan, men också arbetarrörelsen kom delvis att formas av de idéerna.

Kulturen är precis som samhället i övrigt segregerad efter bland annat klass, kön, hudfärg och ålder. Valet av favoritgrupp och musikstil markerar idag, precis som sedan 1950-talet, också livsstil. Kläder, frisyrer med mera markerar gruppstillhörighet. Dessa stilar exploateras idag i syfte att skapa ekonomisk vinst.

Idrotten skapar inte minst i arbetarkvarter världen över en stark gemenskap. En oundviklig del av idrotten är utslagning, i meningen att för att någon ska vinna, måste också någon förlora. Däremot är den inte oundviklig socialt. Alla kan ha en plats inom idrotten oavsett kön, klass, ålder eller etnicitet. Upp till elitsatsningar på seniornivå ska ambitionen vara att alla, precis alla, som önskar ges utrymme inom idrotten.

Institutionskulturen är ofta avskuren från verkligheten. Ju mer den avskärmar sig, desto mer domineras den av slutna kretsar, elitism och snobberi. Den tendensen har gjort det enklare för högern att attackera kulturstöd och breda satsningar.

En viktig del i en socialistisk strategi är att återerövra kulturarvet från de härskande. Detta kan inte göras genom att bygga upp helt nya kulturinstitutioner, utan handlar om att se till att de existerande har en demokratisk, öppen karaktär. Det är viktigt för vänstern att försvara samhällets nuvarande kulturinstitutioner mot nedläggningar, privatiseringar och nedskärningar motiverade av kortsiktiga vinst- och sparkrav.

Den ekonomiska och tekniska utvecklingen har lett till att en allt större del av produktionen handlar om information; datorprogram, forskning, nyheter, bilder, musik och film. Det innebär att de marknadsekonomiska mekanismerna »tappar greppet« – det är inte bara svårt, utan också samhällsekonomiskt oförsvarbart att ta ut höga priser för saker som enkelt kan kopieras. Den ekonomiska upphovsrätten (rätten att begränsa

tillgången på ett verk) är därmed på väg att bli förlegad.

Ung Vänster ser stora fördelar, både praktiska och demokratiska, med det nya produktionssätt som växer fram inom IT-sektorn. Det har sin grund i samarbete mellan människor som själva hittar en mening i sitt arbete, och delar resultatet med vem som helst som är intresserad.

Medierna har fått en allt större inverkan på människors skapande av mening, identitet och verklighetssyn. Idag är det några få personer och intressen som äger och kontrollerar medierna. Denna maktkoncentration i kombination med mediernas ökade reklamberoende är en huvudsaklig orsak till den ideologiska och mediala likriktning som vi ser som ett allt större samhällsproblem. Som en konsekvens av denna är att det i dagens samhälle finns en stor och konstant skillnad mellan vilka åsiktsströmmar som finns i samhället och vilka som syns.

Vi måste konstatera att utvecklingen de senaste 25 åren har gått mot en mer orättvis värld. Det kapitalistiska systemet pressades under flera decennier till förändring i mer demokratisk och jämlik riktning av olika progressiva rörelser, såsom arbetarrörelsen och antikoloniala rörelser i tredje världen. Sedan slutet av 1970-talet har dock högerkrafterna över hela världen bedrivit en aggressiv motoffensiv. Resultaten av många års reformer har raserats på rekordtid.

Över hela världen har en rad förändringar stärkt det globala monopolkapitalets makt. En effektiv borgerlig ideologiproduktion har skapat hegemoni för antidemokratiska och prokapitalistiska värderingar. Från 1976, då SAF:s kampanjer för en högervändning av samhället började, till dagens samhälle ligger en rad medvetna förändringar som stärkt monopolkapitalets ställning på en global nivå.

Det är detta som vi kallar nyliberalismen. Vi känner alla

igen dess mantra. Det gemensamt ägda ska minska, löneskillnaderna ska öka, fackföreningarna ska försvagas, skatterna ska sänkas, lönarbetarna ska konkurrera på en global nivå. Offensiven har i högsta grad verkat på ett kulturellt plan. Offentliga kulturinstitutioner, folkbildning, undervisning, bildningsförbund och fritidsgårdar har skurits ned samtidigt som kulturen monopoliserats av multinationella storföretag. Debatten som tidigare fanns mellan den traditionella högern, mitten och vänstern har bytts ut mot en debatt som nästan helt präglas av nyliberala frågeställningar och idéer. Åsikter som för tjugo år sedan var allmänt tankegods betraktas idag som extrema och definieras ut från den offentliga debatten.

Parallellt med denna nyliberala offensiv har arbetarrörelsen gradvis försvagats och till stora delar övertagit de nyliberala föreställningarna. Arbetarrörelsen har fram till idag minskat sitt ägande av media, sin politiska bildningsverksamhet och sin politiska slagkraft. Till Ung Vänsters främsta uppgifter idag hör att återupprätta insikten om att vänstern och arbetarrörelsen måste gå till offensiv i den strid där vår världsbild formas, våra referensramar sätts och våra tankar om hur samhället kan se ut och utvecklas.

Självskapande

Ett av de största problemen för oss unga är bristen på platser att vara på. Fredag- och lördagkvällar är för många ungdomar förknippade med ovisshet inför vad man ska ta sig för. Man tvingas alltför ofta välja mellan att sitta hemma hos någon eller att dra omkring på stan. Detta drabbar i högre grad arbetarungdomar som på grund av trång bostad har svårt att ta hem kompisar. Vi anser att det är viktigt att kommunerna har ansvar för fritidsverksamheten för barn och ungdomar, men det är ungdomarna som ska få inflytande och ha ansvaret för verksamheten. I fritidsverksamheten ser vi att de vuxnas närvaro också är viktigt. Detta får även till följd att man behandlar ungdomar som en enhetlig grupp med samma intressen, behov och förutsättningar, något som givetvis inte är fallet.

Ung Vänster är förespråkare av fler former av självskapande verksamhet. Med detta menar vi att människor själva ska ges möjligheter att skapa musik, teater, uttrycka sig i såväl tal och skrift som i bild och form etc. Ungdomar måste få möjlighet att själva forma sin fritid och kunna utvecklas även utanför de gängse formerna av organiserad fritidsverksamhet. Stora delar av det som idag är ungdomars kulturella självskapande är utdefinierat som något annat än kultur. Graffiti kallas vandalisering och kriminell verksamhet, affischering – vare sig det är politisk eller konstnärlig – är olaglig och väldig sällan ses de timmar ungdomar spenderar vid datorn som något positivt. Ofta utsätts ungdomar för en hård repression från väktare och poliser. Detta gäller även många subkulturer, vänsteraktivister och idrottssupportrar. Ung Vänster kämpar för att nyansera den ensidigt fördömande debatten och för att kommuner inför fria och legala grafittiväggar.

Ung Vänster kämpar för att det i varje ort och i varje statsdel i större städer skall finnas en fritidsgård som är tillgänglig för alla ungdomar. Fritidsgården ska ha generösa öppettider och erbjuda varierande verksamhet. Idag har många fritidsgårdar över hela Sverige lagts ner, och de som är kvar dras med minskande budget, och hot om privatisering. Det är viktigt att det finns miljöer för ungdomar där poängen inte är att någon ska tjäna pengar på vårt behov av en kul och meningsfull fritid. Det finns också ett samband mellan nedskärningar av meningsfull fritidssysselsättning, som t.ex. fritidsgårdar, och ökad ungdomsbrottslighet. Vi vill att en lag, ungefär som bibliotekslagen, utarbetas där kommuner görs skyldiga till att upprätthålla och finansiera fungerande fritidsgårdar.

På de flesta fritidsgårdar är det killars önskemål och idéer som bestämmer hur verksamheten ska utformas. Fritidsgårdar måste mer aktivt arbeta för att stärka tjejer och se till att de tar plats på fritidsgården. Det kan ske genom särskilda dagar då enbart tjejer får komma till gården. Det är viktigt att tjejkvällar eller annan verksamhet direkt riktad till tjejer inte används som ett sätt att förstärka de rådande könsnormerna, utan att de inriktas på att stärka tjejers självförtroende. Här kan Ung Vänster fylla en viktig roll genom att erbjuda självförsvarsträningar och feministiska föreläsningar.

Idag är alltför många ungdomar utlämnade till att åka in till stan och gå på dyra kaféer, McDonalds eller liknande för att ha någonstans att träffas. Ungdomar i glesbygdsområden har ofta inte ens den möjligheten. Detta gäller i hög grad äldre ungdomar som gått ut högstadiet och ofta känner sig för gamla för fritidsgården. Ung Vänster anser att det bör finnas ungdomskaféer eller andra ställen där ungdomar kan träffas utan att behöva betala för att få sitta ner. Detta kan till

exempel uppnås genom att kommunerna avsätter resurser för Ungdomens hus, ett hus där ungdomar själva styr och skapar verksamheten. Ett hus som måste ligga centralt i den ort eller stad man bor, med generösa öppettider på kvällar och helger. Det ska vara ett hus där ungdomar får möjlighet att göra det de själva tycker är meningsfullt, på sina egna villkor och efter sina egna förutsättningar. Detta kan innebära såväl att enbart få vara där, lyssna på musik, spela biljard eller bara sitta ner och prata som att ha möjlighet att spela teater, måla eller spela musik.

Segregationen mellan ungdomar med invandrabakgrund och svenska ungdomar är tydlig på många håll. Det utgör en grogrund för rasism och måste motverkas aktivt med såväl bostadspolitik som planeringen av skolor och fritidsgårdar. En aktiv kulturpolitik är också ett sätt att motverka segregation. En sådan politik måste utgå från att också människor i invandratäta förorter eller människor som möter en språkbarriär i Sverige har ett behov av och rätt till kultur. Med hjälp av medveten uppbyggnad och utlokalisering av arenor för kulturellt utbyte kan steg tas i rätt riktning. Minst lika viktigt är att den ungdomskultur som växer fram underifrån bemöts med respekt. För att det ska vara möjligt krävs det att ungdomar och ungdomsledare lokalt ges resurser och frihet att utforma vettig verksamhet. Det är när möjligheterna att uttrycka sig och bygga sig en meningsfull fritid beskärs eller bemöts med förakt som ungdomskulturen söker sig undan och ibland bildar grogrund för motsättningar och gränsdragningar. Dessa problem är idag akuta främst i storstädernas förorter. Ung Vänster kräver därför att särskilda satsningar görs på dessa förorter, där invandrarorganisationer och lokala kulturgrupper måste få spela en helt central roll.

Det behövs större möjligheter att hitta ställen och aktiviteter som är alkoholfria, också för ungdomar över arton år. Den alkoholkultur som i många situationer förutsätter att alla ska dricka måste motverkas. Idag hindras många ungdomar gå ut och dansa eller lyssna till den musik de vill på grund av höga åldersgränser. Ett problem för ungdomar som fyllt arton år är att de ändå inte får komma in på alla ställen. Ofta är det också skillnad mellan åldersgränsen för tjejer och killar. Det leder till att krogarnas kulturutbud begränsas även för unga över arton år. Ung Vänster kräver att denna åldersdiskriminering stoppas.

De fritidsaktiviteter ungdomar ägnar sig åt är till största delen sådana att det offentliga stödet är begränsat eller obefintligt. Kultur- och fritidsaktiviteterna i kommunerna omsätter 17 miljarder per år, pengar som ofta är uppbundna i fasta anläggningar och institutioner. Ofta finns inga möjligheter till flexibilitet. Det som skulle behövas för att skapa möjligheter för ungdomar att få del av de pengar kommunerna förfogar över är att man lämnar utrymme i budgeten för oförutsedda utgifter och tillhandahåller bra och billiga lokaler.

I dag är ungdomar de största kulturkonsumenterna, samtidigt som man får liten del av stödet till kultur i kommunerna.

Musiklyssnandet och musikutövandet finns bland alla ungdomar, på alla orter. Bristen på replokaler är ett stort problem, men hindrar inte kulturyttringen från att växa. Det finns ett problem i samhällets syn på musik som konsumtionsvara snarare än något man gör själv, där en större del av musiken består av handelsvaror, men det betyder inte att ungdomar passiviserats i förhållande till sitt musiklyssnande.

En viktig institution för att göra musikaliskt skapande tillgängligt för alla är de kommunala musikskolorna. Under 1990-talet har anslagen dit minskat, och på många håll är

utbildningen nedläggningshotad eller har privatiserats. Detta hindrar satsningar på bred musikutbildning, och därmed också friheten och kreativiteten hos stora ungdomsgrupper. På så sätt skapas en allvarlig klassbaserad skillnad redan från unga år. Ungdomar med välbeställda föräldrar kan bli aktiva i sitt förhållande till musiken med övriga ungdomar tränas till att bli passiva konsumenter av kommersiell musik.

Ca 340.000 elever går idag på kommunala musikskolor. Ung Vänster ser positivt på att det i allt fler kommuner nu även byggs upp kulturskolor där ungdomar i kommunal regi får möjlighet att även utöva andra kulturella aktiviteter. Det finns ingen anledning att kommunerna enbart ska erbjuda utbildning i musik. Att få möjlighet att t.ex. dansa, måla eller spela teater är lika viktigt. Idag erbjuds oftast sådana aktiviteter i privat regi och är då oftast väldigt dyra. Utvecklingen av kommunala kulturskolor ger fler ungdomar möjlighet att utöva olika konstformer till en lägre kostnad.

En viktig del av ett levande kulturliv är att det finns lokaler att vara i. Samlingslokaler som Folkets Hus är idag avgörande för många lokala föreningar, amatörteater- och dansgrupper och andra kulturföreningars möjlighet att utöva sin verksamhet. Således är det dessa lokaler som är förutsättningen för en stor grupp ungdomars fritidssysselsättning. En viktig förutsättning för att många ungdomar i glesbygden överhuvudtaget skall ha möjlighet att kunna ta del av kultur- och idrottsverksamhet är att det finns bra och fungerande kommunikationer.

Idag ser vi hur allt fler samlingslokaler läggs ner och att föreningar förlorar sina lokaler och därmed förlorar också många ungdomar möjligheten att utöva sin fritidsverksamhet. Frågan om samlingslokaler är också en extremt viktig demokratifråga. Människor som inte kan träffas kan inte heller organisera sig,

och människor som inte är organiserade kan inte effektivt kräva sina rättigheter. Ungdomar som inte aktivt kan delta i organiserat samarbete kommer inte att lära sig hur sådant fungerar och blir genom detta till mindre besvär för dem som har makten. Genom att begränsa tillgången till samlingslokaler begränsar därmed högern effektivt den organisations- och åsiktsfrihet som de aldrig varit förtjusta i. Ung Vänster har här en viktig funktion i arbetet för att offentliga samlingslokaler ska bevaras som basen för ett rikt förenings- och kulturliv. Ung Vänster värnar om folkbildningstanken och ABF, som är en förutsättning för att ge alla möjlighet till livslångt lärande och redskap för att stärka ett medvetet och kritiskt förhållningssätt till vår omvärld.

Idrott och föreningsliv

Idrottens roll i samhället: Idrotten och idrottsrörelsen är Sveriges i särklass största folkrörelse med nära tre miljoner aktiva. Idrottsrörelsen bidrar i mycket hög grad till att skapa en meningsfull fritid för unga. Vid sidan av skolan och familjen utgör idag idrotten den viktigaste organiserade miljön för barn och ungdom. Den är källa till gemenskap och glädje men samtidigt fylld av orättvisor. Att damidrott konsekvent ställs åt sidan till förmån för herridrott och kommersiellt gångbara sporter får företräde gentemot mindre lönsamma, är bara några exempel. Det är absolut nödvändigt att dessa orättvisor erkänns och bekämpas. För att kunna förstå och analysera idrottens förutsättningar är det viktigt att inse att idrotten inte

är isolerad från övriga samhället. Det är därför inte lättare att förändra den jämfört med andra delar av samhället.

Det könsförtryck som råder i samhället avspeglas mycket tydligt inom idrotten. De sporter som tjejer främst utövar ges mindre uppmärksamhet, resurser och värderas konsekvent lägre. Herridrotten tilldelas exempelvis fler av de bästa träningsstiderna, planerna och lokalerna i många föreningar, vilket gör att de kvinnliga utövarna känner sig omotiverade och slutar med sin idrott. Tjejer slutar bland annat därför i större utsträckning än killar med idrott i unga år. Kvinnor förväntas även välja andra mer individuellt inriktade sporter, vilka heller inte subventioneras i samma utsträckning som de sporter män väljer. Exempel på detta är ridsport, vilket domineras av tjejer, och ishockey, där majoriteten av utövarna är killar. Detta gör att könsförtrycket förstärks och att tjejer redan tidigt lär sig att acceptera sin roll i det rådande genussystemet. Här spelar Riksidrottsförbundet en viktig roll, då de fördelar det statliga bidraget till idrotten, för att se till att tjejerna uppvärderas.

Folkhälsa är viktigare idag än någonsin. Fler och fler unga lever stillasittande liv, vilket i slutändan leder till ökad frekvens av bl.a. hjärt- och kärlsjukdomar. Idag tvingas många ungdomar arbeta under stress och med för få eller för dåliga arbets-hjälpmiddel, vilket i längden leder till förslitningsskador och utslitning. Ung Vänster kräver att alla större företag och arbetsplatser ska ge de arbetande möjlighet till motion på arbetstid.

Hälsa är idag en klassfråga. Ett av skälen till detta är att många arbetarungdomar inte har råd att utöva den idrott de vill. Idrotten, främst motionsidrotten, är mycket viktig för att vända utvecklingen. En väl fungerade idrottsundervisning i skolorna, lättillgänglig motion och möjlighet till stimulerande tävlingsidrott är saker som är viktiga för folkhälsan, och som

idag allt mer försummas. Vi anser att det är en självklar rättighet för ungdomar att ha möjlighet till motion. En viktig del av folkhälsoarbetet är också upprätthållandet av kommunala gym, bad och idrottshallar där tillgängligheten och möjligheten till spontanidrott är det primära. Priserna för att besöka dessa anläggningar ska också hållas på en rimlig nivå.

Samtidigt som många unga försummar sin hälsa, tränar allt fler ohälsosamt mycket eller tar otillåtna medel. Dopning är idag i allt högre grad ett samhällsproblem. Vad som tidigare endast påverkade idrottens toppskikt, har nu spritt sig till vanliga ungdomar. I jakten på det perfekta utseendet förstör unga såväl sina kroppar som, i många fall, sin sociala tillvaro med hjälp av dopningpreperat. Ung Vänster försvarar den skärpning av dopninglagstiftningen som skett, och vill att dopningfrågan bland ungdomar ska jämföras med övrig drogproblematik. Ung Vänster kräver att dopningfrågan inom toppidrotten tillställs oberoende internationella organ såsom WADA (World Anti Dopning Agency).

Ett särdrag i Sverige är att det är folkrörelserna som burit upp det offentliga livet. Dessa rörelser är nästan helt uppbyggda av ideella föreningar. Föreningslivets organisationsform är ofta ett föredöme vad beträffar demokrati och öppenhet. Många ungdomar får genom att aktivera sig i föreningar med varierande verksamhet redan tidigt lära sig att respektera andra, fatta beslut på demokratisk väg och även att efterleva de fattade besluten. Man ser tidigt kopplingen mellan demokrati och sin egen verklighet och i många fall skapar folkrörelserna engagerade och demokratiskt medvetna medborgare som är värdefulla för samhället. Även de ideellt arbetande ledare som engageras i folkrörelserna får värdefulla erfarenheter. Ung Vänster anser att idrottsverksamhet bör bedrivas i ideella föreningar med demokratisk

organisation. Andelen kvinnor i de ideella föreningarnas styrelser måste generellt sett öka i sporter där kvinnor idag är underrepresenterade. Detta för att skapa förutsättningar för förbättringar för kvinnors idrottande. Insynen i föreningens beslut måste vara god, såväl för medlemmar som allmänhet.

Idrotten fyller en viktig funktion som forum för kommunikation mellan olika etniska grupper i Sverige. Genom ett gemensamt idrottsintresse kan människor med olika bakgrund umgås på lika villkor. Idrotten kan på detta sätt bli en viktig faktor för att bryta segregationen i samhället. Det är dock viktigt att idrotten fortsätter att bedrivas som just idrott i första hand, och att målet att bryta segregationen inte sätts i första hand. Då riskerar man att tappa den spontanitet och glädje som är ett så pass framgångsrikt recept idag.

Samhällets roll i idrotten: Den svenska idrotten har en organisationsform som fungerar. De olika specialidrottsförbunden i Riksidrottsförbundet, dess distrikt och underorganisationer fungerar efter demokratiska principer. Däremot måste könsfördelningen i dessa organ förbättras. Ung Vänster kräver att staten ska ställa krav på en för rörelsen representativ könsfördelning i alla beslutande organ över distriktsnivå som ett kriterium för utbetalning av ekonomiskt stöd till den berörda idrotten. Det samhälleliga stödet till idrotten måste vara tillräckligt stort för att låta föreningar slippa vara beroende av kommersiella faktorer. I de fall där elitidrott bedrivs i vinstintresse av stora företagsliknande klubbar, ska dock stödet vara mycket begränsat. Det måste även finnas garantier för att de pengar som betalas ut till exempelvis dam- och ungdomsidrott hamnar just där och inte går till huvudlösa elitsatsningar. Idrottsverksamhet på elitnivå som drivs i aktiebolagsform ska erhålla samhälleligt stöd enligt samma principer som andra vinstdrivande företag.

Den största delen av de som är engagerade i tävlingsidrotten är det som ideellt arbetade utövare, ledare eller funktionärer på ungdoms- och amatöرنivå. Den s.k. breddidrotten är den viktigaste delen av idrotten ur en samhällelig synvinkel, men har de senaste åren tvingats anpassa sig till en ny verklighet. Verksamheten har i takt med minskat statligt stöd under olika perioder blivit allt mer beroende av kommersiella intressen. Stat och kommun frigör sig från sitt ansvar att finansiera ungdomsidrotten. I högre utsträckning än förut tvingas därför exempelvis ungdomar till tidskrävande försäljningsarbete för att finansiera sitt idrottande. Hur välvilliga och folkligt förankrade vissa insatser än är så är de fortfarande kommersiella och som sådana kommer de att försvinna om dess ägare inte längre anser verksamheten lönsam. Om exempelvis Bingolotto skulle läggas ned eftersom det inte längre gav avkastning, skulle det vara ett hårt slag mot den svenska breddidrotten.

Det rådande ekonomiska systemet har sina mest flagranta konsekvenser på elitnivå. Det är inte förvånande att vissa idrottsmän tjänar många miljoner på att utöva sin sport. Kapitalismen är logisk i detta fall; ett stort intresse för idrotten genererar höga intäkter till klubbarna i form av souvenirförsäljning, biljettförsäljning, TV-rättigheter och sponsorpengar. Eftersom fortsatta intäkter måste garanteras i form av idrottsliga framgångar uppstår en konkurrenssituation mellan klubbarna om de bästa utövarna. Naturligtvis arbetar då den yrkesverksamme idrottaren där han eller hon får bäst lön. Så trissas lönerna upp. Alternativet i ett kapitalistiskt system är att pengarna vi betalar för att se på idrott går till arbetsköparen istället för arbets säljaren i ännu högre grad än förut. Bara för att vi inser hur fantasilönerna skapas instämmer vi inte med utvecklingen. Ung Vänster anser att elitidrottare ska kunna

försörja sig på sin sport, men tar avstånd från de extremt höga löner som skapats under de senaste årtiondena. Att idrottsutövare exploateras av vinstintressen får många dåliga konsekvenser. Dels leder det till att idrottarens hälsa sätts i andra hand exempelvis genom att dopning i olika former accepteras av arbetsköparna men även att skador negligeras. Dels leder det till att vi som vill se bra idrott tvingas betala allt mer för biljetter till idrottsevenemang.

En förutsättning för att kunna försörja sig på sin sport är att den är kommersiellt gångbar. Som kvinna är det idag nästan omöjligt att försörja sig på sitt idrottsutövande, något som måste ändras.

De flesta idrotter har i dag en uppdelning mellan damer och herrar. Det kan vara bra, eftersom tjejer i dagens samhälle inte ges reella möjligheter att bli lika bra som killarna. Denna uppdelning är dock inget som är av naturen givet och behöver vara för evigt. Att stödja damidrotten är inte bara viktigt i den direkta vardagen för att förhindra att kvinnor missgynnas, utan kan också i förlängningen bidra till båda könen kan delta på lika villkor. Ung Vänster kräver att man i kommunerna tar fram regelsystem som ekonomiskt gynnar de idrottsklubbar som ökar möjligheten till kvinnligt deltagande.

Det ligger i idrottens natur att när man tävlar vinner någon, och någon förlorar. Därför kommer det alltid att finnas en idrottselit, som kan vara mål för exploatering. Ung Vänster inser detta. Men vi inser också, till skillnad från många av de ledande idrottskapitalisterna, att idrotten byggs upp underifrån. Den kan inte fungera utan de miljontals ideellt arbetande människorna som utgör dess bas. Därifrån kommer de som står för underhållningen som det vinstdrivande toppskiktet säger sig producera. Därifrån hämtas de

som ser på underhållningen, de som betalar fantasilönerna och de som har möjlighet att sluta med det om de tröttnar. Utan bredd kan det inte finnas någon elit.

Kulturinstitutioner

Det är viktigt att ha vissa centrala kulturinstitutioner. Inte för att de ensam ska definiera vad som är kultur, utan för att de är en länk till gångna tiders historia och kultur, för att de ger stora möjligheter till internationellt kulturutbyte och för att de stärker kulturinstitutioner och utövare på basplanet. Att många människor i praktiken skärs av från att ta del av de centrala kulturinstitutionernas utbud är ett tydligt exempel på hur klassamhällets strukturer begränsar och trycker ner människor.

Dramaten och Kungliga Biblioteket stärker lokala teatrar och bibliotek. Det är viktigt att de inte beläggs med avgifter som utesluter stora delar av befolkningen. Samtidigt måste man komma ihåg att de viktigaste kulturinstitutionerna är lokala. Utan fria teatergrupper, Vår Teater-föreningar och kommunala bibliotek blir teater och bibliotek ofrånkomligen institutioner, som bara når en liten och välbeställd krets. Samhällets roll är inte att utse och erkänna vissa scener som etablerade. Det är istället att stödja och uppmuntra kulturutövning främst genom att ge kulturarbetare och kulturgrupper ekonomisk trygghet.

Under de senaste årens ekonomiska och kulturella kris har både priserna på böcker och skivor ökat dramatiskt, samtidigt

som förlagsbranscherna för musik och litteratur monopoliserats ytterligare. Detta gör att endast en liten del av bok-, musik- och filmutbudet är tillgängligt i praktiken. Ung Vänster vill verka för ett slopande av bokmomsen. Ung Vänster ser positivt på att elever och studenter till ett rabatterat pris kan få tillgång till kultur.

Biblioteken ska göra litteratur, musik, film och informationsteknologi tillgänglig för alla. Det är viktigt att de finns nära människor, gärna integrerade i andra mötesplatser; centrum, offentliga mötesplatser, skolor, kommunikationspunkter etc., och att information om nyheter, författarkvällar, föredrag och debatter är lätt att få. Faktum är att biblioteken idag är den offentliga kulturella institution som mest utnyttjas av ickeakademiker, låginkomsttagare och invandrare. Att de fortsätter finnas och byggs ut är därför en klassfråga. Artikelsökfunktionerna och ett nationellt uppslagsverk bör bli gratis och tillgängliga via internet. Priserna för arkivbesök bör sänkas, samtidigt som arkivarbete bör vara en naturlig, om än liten del av skolundervisningen.

Muséerna är förmodligen den mest lättillgängliga av våra kulturarvsinstitutioner. Samtidigt kan många muséer vara lite trista och Ung Vänster ser positivt på försök att göra muséer roligare, mer anpassade för yngre besökare och mer inriktade på aktivt deltagande. Antalet muséer med inriktning på vår samtidshistoria bör öka. Viktiga händelser i Sveriges moderna historia visas sällan. Vi vill se ett samlat museum över Sveriges moderna historia. Också deras fortsatta existens måste tryggas ekonomiskt. Det är ett stort problem att privat sponsring av kultur alltmer ersätter det offentliga stödet. För att muséerna ska vara tillgängliga för alla bör muséerna vara gratis eller ha ett lågt inträde

Sverige är, i alla fall delvis tack vare ett något sånär hyggligt stöd till fria teatergrupper, världens mest teatertäta land. Det är viktigt att det finns stöd för de kulturgrupper som inte klarar sig själva och att beslut om bidrag till dem fattas på ett demokratiskt sätt.

I skolan finns – inom ramarna för klassamhällets begränsningar – bra möjligheter att skapa en bred och djup kulturbas för alla. Idag går utvecklingen åt det motsatta hållet. Musik, teater och konst ingår främst i de estetiska programmen. På de praktiska programmen får man leta förgäves efter möjligheter till sådana saker. Många stöts bort från kulturen som om den vore något för »medelklassen«, d.v.s. de med akademisk bakgrund. Andra slutar att lyssna på lektionerna för att kultur bara verkar vara något för stofiler. Detta gäller i högre grad ämnen som svenska än de estetiska ämnena. Man måste här arbeta från två håll.

Dels måste populärkulturen bli tagen på allvar i skolan, och även definitionen av den breddas för att inkludera mycket av det som idag kallas »media«, eftersom media-, reklam- och kultursfären sammansmälter alltmer. Det är lättare att förstå historiska uttryck för kultur om man känner till sin samtid. Det finns också en stor pedagogisk poäng av att börja i den samtida kulturen. Det ska vara möjligt att lyssna på och prata om Hassansketcher eller hiphop som en del av kulturaktiviteterna i skolan. Populärkultur och kritik av populärkulturen ska vara en självklar del av skolans kulturella bildning. Media och kulturkritik bör bli en integrerad del av undervisningen.

Dels måste skolan bli en mötesplats för olika, även populärkulturella yttringar. Det går inte att enbart tillfredsställa de som vill bilda sig bokvägen. Att spela musik eller skriva själv är

en annan möjlighet att hitta sin väg i kulturen. Aulan och klassrum ska lätt kunna gå att boka för repetitioner och annat kulturellt arbete. Att ha replokaler och konstnärliga workshops på skolområdet ger också möjligheter att själv utöva kultur. Skolbiblioteken är på många ställen i bedrövligt skick. De borde rustas upp och kompletteras med video/DVD-, CD-rom- och musikutlåning.

För att aktivt kunna ta del av kultur måste detta bli en vana i tidig ålder. Ung Vänster ser positivt på att subventionera teaterföreställningar, utöka skolbion och ge fler möjligheter att i skolan ta del av kultur.

Datorer och IT

De senaste decenniernas data- och IT-utveckling har inte omfattat hela samhället. Framförallt låginkomsttagare, arbetslösa och invandrare har många gånger stått utanför den s.k. informationsrevolutionen. I skolan finns det stora brister i såväl datorundervisningen som i tillgängligheten till datorer med internetuppkoppling. Trots detta förväntas eleverna använda internet och datorer i sina skolarbeten. Detta missgynnar de elever som inte har tillgång till datorer hemma och som inte har tillgång till den senaste tekniken. Det behövs ökad tillgänglighet till datorer med internetuppkoppling i skolbibliotek, kommunala bibliotek och i andra offentliga lokaler.

Piratkopiering är ett självklart svar på motsättningen mellan den framväxande tekniken och de rådande produktionsförhållandena. Ung Vänster uppmuntrar det direkt och arbetar

för att fler ska ansluta sig till fildelningssystem för till exempel musik eller datorprogram.

Det är dags för ett nytt sorts bibliotek. Ung Vänster vill att staten ska bygga upp ett internetbibliotek för musik, där Sveriges artister frivilligt kan lägga upp sina inspelningar. Biblioteket ger sedan en ersättning till artist, textförfattare, skivbolag m.fl. som ökar med antalet nedladdningar. Motsvarigheten finns redan i STIM och i de vanliga biblioteken. Upphovsrätten stannar hos upphovsmännen, som när som helst kan dra tillbaka sina verk.

Målsättningarna är flera: att musik som standard ska vara något avgiftsfritt, att utbudet ska öka genom att fler artister ska kunna försörja sig på sin musik, att stödja mindre skivbolag, och samtidigt att vinsten av att anpassa musik till kommersiella krav ska bli mer begränsad.

Liknande strukturer kan byggas upp för att sprida till exempel litteratur, foton, film och datorprogram. Flera av de system som redan idag kanalisera skatte- och licenspengar till intressanta projekt, som SR, SVT eller En bok för alla, skulle kunna utvecklas mer efter principen att den ekonomiska upphovsrätten köps loss helt. Ung Vänster vill ha en särskild satsning på att sprida studentlitteratur elektroniskt.

Copyright gäller idag 70 år efter upphovsmännens död – en absurd lång tid. För programvara bör den sänkas drastiskt till i storleksordningen fem år efter att den tagits fram. Vi motsätter oss starkt patent på mjukvara eller algoritmer, eftersom det skulle bromsa programutvecklingen och begränsa konkurrensen.

Utvecklingen av open source-program visar att det har uppkommit ett nytt produktionssätt som har stora fördelar jämfört med det marknadsekonomiska. Vi arbetar för att fler

ska känna till och kunna använda operativsystem och andra program med öppen källkod. Bland annat borde skolor och arbetsplatser i den gemensamma sektorn aktivt öppna för en sådan utveckling.

Vi vill också att den gemensamma sektorn försöker hitta former för att stödja utvecklingen av open source-program. Till exempel skulle alla offentliga beställningar av datorprogram kunna inkludera fri spridning av källkoden. Huvudprincipen borde vara att den information som den gemensamma sektorn köper in eller tar fram ska göras fritt tillgänglig för envar.

Den här sortens förändringar skulle ha en stor internationell betydelse, både för att visa ett exempel och för att det som tas fram här också skulle kunna användas i resten av världen. Skulle Sverige till exempel kunna bidra till ett utvecklat, användarvänligt och vida spritt Linux skulle det göra en datorisering av alla de länder som idag i praktiken står utanför IT-utvecklingen betydligt billigare.

Ett av de få sätt företag enkelt kan 'ta betalt' för information är genom reklam. Vi ser ingen poäng i att fylla datorskärmar med oönskad marknadsföring, och vill därför begränsa det problemet. Lagstiftningen kring s.k. spam bör skärpas: det ska till exempel inte vara tillåtet att skicka epostreklam till andra än de som aktivt anmält intresse. Det effektivaste sättet att slå mot reklamen är dock att konkurrera ut sådana tjänster med reklamfria alternativ, på frivillig basis eller med skattefinansiering.

Ung Vänster verkar för att staten och kommunerna uppmuntrar de som vill göra hemsidor med till exempel serverutrymme. Vi ser det som deras uppgift att säkra att alla får tillgång till en snabb och billig uppkoppling. Vi verkar också för

att en persondator med uppkoppling ingår i existensminimum.

I takt med att internet får en allt större roll kommer krav på censur och kontroll. Det hänger ihop med utvecklingen ger folk större möjligheter att faktiskt använda sin yttrandefrihet till att bryta ensidigheten i dagens massmedia. Vi vill därför stärka yttrandefriheten genom att införa samma grundlagsskydd som för tryckta medier. Det innebär att personuppgiftslagen, PUL, som den är utformad idag måste förändras i grunden. All censurvara ska innehållsmärkas så att användaren kan ta reda på vad som censureras – d.v.s. framförallt program som blockerar en webbläsare från att visa sidor med ett visst innehåll. Vi verkar för att den ska sluta användas helt i den gemensamma sektorn.

Internetpubliceringstjänster ska inte få diskriminera kunder, utan bara kunna vägra att publicera material som är uppenbart olagligt. Vi vill också motverka staters och företags registrering och avlyssning av kommunikationen. Ett sätt är att uppmuntra spridningen av kraftiga krypteringsprogram.

Media och reklam

Demokrati förutsätter yttrandefrihet men den förutsätter också allas tillgång till sådana uttrycksmedel som är nödvändiga för att de ska kunna påverka samhällsutvecklingen. Mediekoncentrationen innebär att allt fler opinioner och åsiktsströmningar undertrycks eller aldrig når ut. Mångfalden reduceras och i kombination med att reklam blir en allt väsentligare inkomstkälla för media likformas innehållet och

kvaliteten sjunker. Familjen Bonniers och Jan Stenbecks inflytande över medicområdet ökar, arbetarrörelsens tidningar går omkull eller säljs.

Vi lever i en värld där medierna blivit en allt större och viktigare del av identitetsskapande, självbild, kommunikation och informationsförmedling. Medias självbild och den kunskapsyn vi får i skolan bidrar till tron att man kan förmedla nyheter utan värderingar. Man förväxlar objektivitet med opartiskhet. Att sträva efter ett objektivt förhållningssätt till omvärlden är givetvis bra. Men naturligtvis kommer förmedlarens värderingar att speglas i nyheten. Ingen är opartisk. Man väljer alltid vad man vill rapportera, och i detta ligger också en värdering av vad som är viktigt och inte. Därför är också all nyhetsförmedling partisk, men låtsas vara opartisk. Mest tydligt är det i till exempel rapporteringen av internationella konflikter, men det är tydligt också i den dagliga nyhetsvärderingen. Nyhetsförmedling och underhållning kan inte vara opartisk. Det bör istället vara en arena där olika åsikter, idéer och strömningar i samhället får spelrum. Där det finns möjlighet för många att göra sig hörda.

I Sverige är ca 80 procent av tidningarna borgerliga. Regionalt dominerar ägandet helt av ett fåtal tidningsägarfamiljer och politiska stiftelser. I flera regioner är det samma ägare som äger i princip alla tidningar, och ibland också den så kallade fria radion. Ägandet och kontrollen över bokutgivning och förlagsverksamhet är liksom tidningarna till en orimligt stor del underställd borgerliga ägare. Detta har långtgående effekter på såväl politisk debatt som samhällsutvecklingen.

En tendens är att företagen själva producerar sin egen media, och därmed fragmentiserar medieutbudet. Företag utanför mediebranschen börjar i takt med den tekniska

utvecklingen äga medierna i större utsträckning än tidigare då tidningsägarfamiljer dominerade.

Vi ser också att utvecklingen ständigt förvärras, med en arbetarrörelse där vare sig LO, socialdemokratin eller vänsterpartiet värdesätter medieäggande, och där andra, som gör det, nämligen Bonnier, Stenbeck och de stora tidningsfamiljerna, tar över ständigt större del av medieutbudet.

Idag behövs en lagstadgad begränsning av hur mycket media privata investerare får äga. Men det är inte tillräckligt. Det måste också till en attitydförändring bland folkrörelser och arbetarrörelse. Ägandet av och drivandet av egna medier, så som tidningar, tidskrifter, bokförlag och liknande måste vara en livskraftig och prioriterad verksamhet för arbetarrörelsen.

Informationsströmmar och mediebudskap når i dag över alla nationsgränser, och det är kommersiella storföretag som styr utbudet. Det är en utveckling som är svår att demokratiskt styra. Samtidigt är det problematiskt att medierna, som definierar vår omvärld och spelar en avgörande roll för samhällets utformning, styrs av de mest penningstarka internationella medieägarna.

Maktkoncentrationen i medierna och i det övriga ekonomiska livet undergräver delar av den politiska demokratin och försämrar de reella möjligheterna till att fritt framföra åsikter för breda folkgrupper. Flertalets möjligheter att delta i det offentliga samtalet minskar i samma takt som maktkoncentrationen tilltar inom företagen och det alltmer internationaliserade arbetslivet. Försämrad arbetsrätt och utvecklingen mot ökade klassklyftor och segregation innebär också sämre förutsättningar för större grupper att använda sig av sin yttrandefrihet. Denna grundläggande medborgerliga rättighet tenderar därmed till att alltmer bli en rättighet för professionella yrkesutövare inom medierna.

Radio och TV spelar en viktig roll för kulturen och demokratin i Sverige. Sveriges Television (SVT) och Sveriges Radio (SR) har som public service-media i uppdrag att vara till för alla, skapa delaktighet, ge kunskap och underhållning, producera program av hög kvalitet, vara ett instrument för folkbildningen, erbjuda program som kan intressera alla grupper i samhället, program som når alla i hela landet och i vissa fall även utlandsboende, program som speglar samhälls- och kulturlivet i hela landet, som utvecklar och utmanar det mångkulturella samhället och som korrigerar marknadskrafterna. Det är inga små mål, och nog är även public service-media långt i från dessa mål idag. Trots detta är public service-tanken i dag extra viktig, när så många kommersiella kanaler på radio- och TV-området tillkommit. Det är bara en radio och TV i allmänhetens tjänst som kan garantera oberoende och frihet från olika privata ekonomiska intressen och samtidigt motsvara höga kvalitetskrav.

Därför bör Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion (UR) även i framtiden finansieras med licensmedel.

Ung Vänster kräver att SVT breddar sitt utbud för program som vänder sig till döva. TV är en viktig del av dövas vardag för att hålla sig ajour med samhällsutvecklingen. SVT bör arbeta på att sända fler teckenprogram och textade filmer.

I och med den nya tekniken kan frekvensutrymmet utökas för TV-sändningar. Ung Vänster menar att det är önskvärt att bredda medieutbudet med fler kanaler, men att det är viktigt att inte bara skapa fler genomkommersiella kanaler som sänder samma typ av program. Vi måste använda den nya tekniken till att skapa mer bredd och större utbud. Dessa nya kanaler skulle givetvis vara reklamfria.

Det är också viktigt att finna nya former för radiosändningarna. Närradion är idag på väg att tas över av och SR:s lokalradio konkurrerar med kommersiella krafter som likriktat utbudet. Det bör ske en ökad satsning på reklamfri radio, såväl lokalradio som närradio. Ett särskilt kulturstöd bör gå till detta. Nya sändningstillstånd skall ges till stationer som kan garantera lokalt producerat redaktionellt material. Dessa stationer bör få kulturstöd (jfr presstödet) som beviljas av staten. Den fria definitionen av vilka som får sända närradio bör ses över, för att förhindra att t.ex. Bonnierkoncernen får makt över närradion. Kravet på dessa kanaler ska inte vara att en viss mängd prat ska ingå. Det ska kunna vara rena musikkanaler om man lokalt så önskar.

Filmpolitiken i Sverige är ett viktigt redskap för att stärka kvalitetsfilm på en marknad som översvämmas av likformade och krasst vinstanpassade Hollywoodfilmer. Den är inte till för att tillfredsställa en intellektuell elits krav på estetiska krumbukter, utan för att upprätthålla produktionen av filmer med innehåll. Filmpolitiken ska också syfta till att göra bio tillgängligt för fler, genom att stödja lokala biografer, e-bioverksamhet och verka för sänkta biljettpriser. Ung Vänster vill också att staten subventionerar den teknik som utvecklats för bio för blinda och döva som också underlättar för personer med lässvårigheter att se på film. Folkets Bio är en viktig rörelse för att göra kvalitetsfilm tillgängligt för många.

Media och underhållning blir alltmer beroende av reklamintäkter. Reklamen styr det kommersiella medieutbudet genom likriktning, ensidiga satsningar på storsäljare och ibland även krav på producenterna att producera en viss typ av text eller program. Samtidigt suddas gränserna mellan reklam och media ut. Reklamen och medierna skapar också sammantaget

ideal, behov och förväntningar hos ungdomar som är destruktiva och skadliga. Det handlar om sexualiserade ideal, kroppsfixering, ouppnåeliga normer, könsrollsstereotyper och likriktning av ungdomars livsstil mot en alltmer kommersialiserad tillvaro. Budskapet handlar om att konsumera sig till rätt look och livsstil, om att inte duga som man är, och om att tjejer och killar i grunden är olika och inte lika mycket värda. Detta måste bekämpas genom att skapa ett breddat medieutbud fritt från reklam, och genom hårdare krav på att reklam inte ska vara könsdiskriminerande. Men framförallt är det i mottagarledet vi måste arbeta, så att fler skaffar sig en medvetenhet om och vana att ifrågasätta reklamens roll i samhället.

Idag finns två starka trender inom skivbolagsindustrin. Den ena är nyetableringen av små bolag, och den andra är de internationella storbolagens allt större koncentration av försäljning och distribution. I Sverige har exempelvis de stora internationella skivbolagen köpt upp de medelstora svenska. Detta leder givetvis till ökad likriktning både i Sverige och internationellt.

Avslutning

Vänstern har länge varit på defensiven. Det märks inte minst i kultur- och fritidsfrågorna. För en vänster som vill framåt handlar frågorna om långt mer än enstaka förslag i kommuner och riksdag. Det är frågan om självbild och människosyn. Människosyn, för att vi tror på människans oerhörda inneboende möjligheter. En socialistisk kulturpolitik bygger på idén att rika möjligheter till att umgås med andra, uttrycka sig och

ta del av andras uttryck, vidgar och fördjupar en människas liv. Den bygger också på övertygelsen om att alla människor har ett grundläggande behov av allt detta, men att vi begränsas av klass- och könssamhällets strukturer. En sådan idétradition, som varit av stor betydelse i arbetarrörelsens kamp behöver idag lyftas fram mer än på länge. På så sätt handlar kultur- och fritidsfrågorna också om vår självbild. Vi är en ungdomsorganisation som gör anspråk på att vilja förändra världen. En sådan rörelse måste finnas och gripa in i ungdomars vardag. Samtidigt måste en offensiv vänster våga säga att vi vill ha ett helt annat samhälle. Ett samhälle där helt andra idéer är förhärskande. Ett samhälle där livet ter sig annorlunda, och där kulturen är till för hela folket. Det kräver i sin tur att vi höjer både profilen och aktivitetsnivån på de områden som det här programmet tar upp.

Ordlista

- analys – djupgående och noggrann undersökning
antikoloniala – motståndare till kolonialism
definition – bestämning av egenskap
diskriminera – särbehandla
etablera – inrätta, anlägga, grunda, upprätta, få till stånd
etnicitet – *här*: härkomst, folkgrupp
existensminimum – det minsta man anses behöva för att leva på ett någorlunda hyggligt sätt
exploatera – utnyttja, suga ut
förfoga – handha, styra, äga makt
ideal – förebild, det eftersträvade
idealism – betoning av ickemateriella faktorerers betydelse för utveckling
ideell – grundade på eller syftande till andra världen än ekonomiska
institution – inrättning, något regelfäst
klassamhälle – samhälle uppdelat i härskade överklasser och förtryckta underklasser
kommersiell – strävan efter ekonomisk vinst
komplettera – utfylla, göra fullständig
konsumtionsvara – sak gjord för förbrukning
kreativitet – förmåga att komma med nya idéer, skapande
könsmaktordning – samhällelig maktstruktur baserad på kön
maktkoncentration – samlande av makt och inflytande till samma ställe
norm – regel, rättesnöre, det normala
parallellt – *här*: motsvarande, likartad
passivisera – göra överksam

pedagogisk – skickligt undervisande, lättförståelig
produktionssätt – grundläggande ekonomisk samhällsstruktur, t.ex. kapitalism och feodalism
präglade – lämna avtryck, spår
reella – verkliga, sanna, sakliga
reform – förändring, omdaning
representativ – lämplig att företräda, rättvisande urval
repression – undertryckande, bekämpande
segregerad – uppdelad, isärhållande av raser eller folkgrupper
stereotyp – alltid likadan, enformig
stimulerande – positivt utmanande, inspirerande
strategi – tillvägagångssätt, långsiktig plan för genomförande
subventionera – understödja ekonomiskt, betala en del av kostnaden
tendens – strävan åt ett visst håll, benägenhet

Ung Vänster
Kungsgatan 84
box 12660
112 93 Stockholm
08-654 31 00
fax 08-650 85 57
info@ungvanster.se
www.ungvanster.se